

נאום נשיא המדינה בעצרת הממלכתית לשואה ולגבורה ביד ושם

4 במאי 2005

מיליוני בני העם היהודי ברחבי העולם ורבים מחסידי אומות העולם ושוחריהם, מתייחדים היום עם זכרם של קורבנות השואה ועם סבלם של ניצולי השואה. כך אנו נעשה בכל דור ודור. פָּצְעֵי הָעַם הַיְהוּדִי לֹא יִגְלִידוּ לְעוֹלָם. 60 שנה חלפו מאז נטבחו 6 מיליון מבני עם עולם, מאז פסקה המלחמה הגדולה ביותר בתולדות העולם. מי ששרד וזכה להתעורר אל בוקרו של תשעה במאי 1945 ידע כי חייו היו כְּעֵלָה נִידָף. להישרד פירושו לזכות בעוד דקה של חיים או עוד לילה בלי להיות מטרה לְכָלְבֵי הַקְּלָגְסִים או להינצל מִרִיבָה מְרֻבָּה של חייל נאצי או ממשלוח אל תאי הגזים. להישרד פירושו לְהִיוֹתָר בְּחַיִּים בְּמַחֲנוֹת בְּתַנְאֵי הַשְּׁפֵלָה, לעבור עוד יום של עבודת פרך, פחד וחרפת רعب. להינצל פירושו לא לקפוא למוות בחורף האירופי המושלג, מְצַעְדוֹת הַמוֹת וּמַמְחֵלוֹת קִשׁוֹת.

עד השחרור לא הרשו לעצמם הניצולים לחשוב על העתיד מעבר ליום המחר. נח קליגר, מתאר את הנסיעה האין-סופית בְּקִרְוֹנוֹת הַרְכַּבַּת בַּמֶּשֶׁךְ יָמִים, בְּצִפִּיפוֹת וּבְמַחְנָק, בלי מזון, כאשר לפתע פונה אחד האסירים בְּיִדִישׁ ואומר לְנוֹסְעִים כִּי הוּא מוֹכֵן לַחֲלֵק לָהֶם אֶת פְּרוֹסוֹת הַלֶּחֶם הָאֲחֵרוֹנוֹת שְׁבִידוֹ, אִם יִצְטַרְפוּ אֵלָיו לְאִמִּירַת קִדִּישׁ עַל אֲבִיו שֶׁנִּפְטַר. וכאשר שאלו הנוסעים היכן ומתי נפטר אביו, השיב הצעיר שאביו נפטר זה עתה והוא שרוע מתחת לרגליהם בְּקִרְוֹן הַרְכַּבַּת.

בְּרַגַּע שְׁנִיתָן לְנִיצוּלִים הַחוֹפֵשׁ לְצֵאת מִתּוֹךְ הַמַּחֲנוֹת – רַגַּע שְׁכַל-כֶּךְ חִיכּוּ לוֹ – הַתְּבַרֵּר לְרַבִּים מֵהֶם כִּי אֵין לָהֶם לְמִי לְחַזֵּר וְאֵין לָהֶם לָאֵן. לְרַבִּים לֹא הָיָה עוֹד רִצּוֹן לְחַיּוֹת, אֹמְנָם הַצּוֹרֵר הַנֶּאֱצִי אֵינְנוּ עוֹד, אֹלָם לָהֶם לֹא נוֹתַר מֵאוֹמָה חוּץ מִן הַנְּשִׁימָה לְלֹא פֶּחַד. הָיוּ נִיצוּלִים שֶׁשָּׁבוּ לְבֵיתָם – אֶךְ מִצְאוּ בּו זְרִים שֶׁהִשְׁתַּלְטוּ עַל בְּתֵיהֶם. רוב ניצולי השואה חזרו לחיים, אולם נאלצו לעמוד מול מבחני הישרדות קשים, מול הבדידות, בלי הורים, בלי אחים, בלי ילדים בלי בית. גיזלה סימונס, הצליחה לשוב הביתה – ביוגוסלביה – ובכל יום, במשך חודשים, הלכה לתחנת הרכבת, שמא... אולי... מישהו מְבַנֵּי הַמִּשְׁפָּחָה יוֹפִיעַ .

הניצולים במעמד של פליט, נשארו רעבים ותשושי-כוח עם זיכרונות קשים מלוויים בְּסִיּוּטִים. לְרַבִּים מֵהֶם יוֹם הַשְּׁחִרּוֹר הָיָה גַם הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן לְהַתְּרַסְקוֹת וּלְמַאֲבָק קִיּוּמִי חֲדָשׁ, הֵם חִיו בְּחוֹסֵר אֲמוֹן וְאִמּוֹנָה, בְּחוֹסֵר תּוֹחֵלָה, הֵם צִלְלוּ עִם הַשְּׁחִרּוֹר אֶל עֵבֶר הַתְּהוֹם, לְחֵלוּמוֹת, לְבִיעוּתִים, לְנִדּוּדֵי שִׁינָה, לְמַחֲלוֹת קִשׁוֹת, לְסַבֵּל וְיִיסוּרִים. רַבִּים הִיִּטְלְלוּ לְאַחַר הַשְּׁחִרּוֹר בְּרַחֲבֵי אִירוּפָה בְּמַחֲנוֹת עִקּוּרִים. אַחֲרֵים, עָשׂוּ לְבָדָם אֶת דְּרָכָם לְאִי, אֲבָל שְׁעָרֵי הָאָרֶץ הָיוּ נְעוּלִים לְפָנֵיהֶם וְגוֹרְשׁוּ מֵהָאָרֶץ חֲזָרָה לִים, יֵשׁ שְׁטַבְעוּ או הוֹטְבְעוּ, וִישׁ שֶׁשׁוּב נִנְעְלוּ בֵּין גְּדָרוֹת תֵּיל. וְהָיוּ שֶׁזָּכּוּ וְהִגִּיעוּ לְאָרֶץ, אֶךְ כֹּאן נִאֲלָצוּ לְהִילָחֵם מוֹל צְבָאוֹת עֵרֶב, בְּקִרְבוֹת מַלְחַמַת הַשְּׁחִרּוֹר. רַבִּים מֵהֶם שֶׁהָיוּ נֹצֵר אַחֲרוֹן לְמִשְׁפָּחוֹתֵיהֶם, נִפְלוּ בְּקִרְבָּה עַל הָאֲדָמָה שֶׁחִלְמוּ וְלֹא זָכוּ לְבָנוֹת בָּה אֶת בֵּיתָם .

ניצולי שואה יקרים, אשרינו שהגענתם ליום השחרור וניצלתם. טוב שאתם יכולים לספר על השואה ולהנחיל את מורשת השואה ולקְהִיָה לְדוֹרוֹת הַבָּאִים. עַל אֶף הַנּוֹרָא וְהַבִּלְתִּי-נִתְפַסֵּס, טוֹב שְׁקָאִיתֶם אֶת הָאוֹר, אַחֲרֵי שֶׁהַחֲשִׁכָה הִשְׁתַּלְטָה עֲלֵיכֶם וְעַל הָעוֹלָם. אֲשֶׁרִינוּ שְׁזָכִיתֶם לְהִגִּיעַ לְאָרֶץ, וְזָכִיתֶם לְהִקָּים כֹּאן אֶת בֵּיתְכֶם הַחֲדָשׁ. עַל אֶף הַזִּיכְרוֹנוֹת הַקְּשִׁים, הָעַם הַיְהוּדִי וְהַיִּסְטוֹרִיָה הַיְהוּדִית מוֹדִים לָכֶם עַל תְּרוֹמַתְכֶם לְבִנְיַן הַמְּדִינָה, לְבִיטְחוֹנָה, לְכִלְכָּלְתָהּ וּלְתְּרַבּוּתָהּ. אֲתֶם הָאוֹדִים

מוצלים מאש, לימדתם את האנושות שיעור והנכם סמל לנחישות, לתעצומות הנפש ולכוח הרצון של העם היהודי. לו יום השחרור – היה מגיע קודם, העולם היה נראָה אחרת, ובוודאי שהעם היהודי היה גדול יותר בעוצמתו, ברוחו ובתרבותו. ניצולי השואה, אתם מקור השראה לאנושות. עם ישראל ובתוכו שרידי השואה הצליח להגשים חלום של דורות רבים להקים בית לאומי לעם ישראל, בארץ ישראל.

המפגש ביום השחרור בין הניצולים לבין חיילים יהודים, שלחמו בצבאות בעלי הברית, ובהם גם חיילים מארץ-ישראל היה מרגש מאוד. רבים מהניצולים השתלבו בפעולות ה"בריחה" וה"העפלה", עסקו בחינוך ובלמוד עברית. כמה מן הניצולים החלו בפעולות רדיפה אחרי פושעי המלחמה הנאצים. בקיץ של שנת 44, ראה מאיר קוטס בפעם האחרונה את אמו כאשר נשאר לבדו על פסי הרכבת בגטו לודז'. אמו עוד הספיקה להשליך לעברו חתיכת לחם ולומר לו "אל תדאג, בקרוב נתראה". מאיר קוטס עבר 5 סלקציות במהלך המלחמה, נסע בארבעה טרנספורטים, הוריו וחמש אֶחֻיותיו הלכו למחנות המוות. הוא עבד במחנות הכפייה, ונקלא בבירקנאו – אושוויץ. הוא היה בטוח שהוא היהודי האחרון שנשאר בעולם, אחרי שכולם סביבו מתו במחנות ההשמדה וברעב. עם השחרור נציגי הצלב האדום היו בטוחים שהוא גוסס, שאין טעם לטפל במת החי. השאירו אותו לנפשו, כאילו לא הייתה שואה שעות אחדות קודם לכן. אסיר יווני, גוי, נשא אותו על גבו והתחנן לפני אֶנְשֵׁי הצלב האדום שיטפלו בו. מאיר קוטס, טופל והחלים. הוא עלה לארץ ונלחם כאן במלחמת העצמאות. נפצע ב-1970 במלחמת ההתשה, בתעלת סואץ. הוא היה ממקימי תמנע. הוא הקים משפחה לתפארת, הוליד ילדים ונכדים.

ניצולי שואה יקרים. אנו מצדיעים לכם, על שחזרתם לחיים, על שהעזתם שוב להרגיש שייכות, על שאזרתם עוז להקים שוב משפחות, על שהסכמתם להאמין שוב בבני אדם ובבני המין האנושי. על שהסכמתם להפקיד בידי דורות העתיד את הזיכרונות הנוכחים אשר חוויתם. ולא נתתם לעצמכם לשקוע בתהום הנשייה של השִׁכְחָה. אני מצטער כי מיעטנו לומר למי שהתמודדו פנים אל פנים מול המוות - "כמה אתם גיבורים." הם שקפאו בשלג ומתו ברעב, הם שהצטופפו על מיטות העץ בצריפי המוות, הם שנפרדו על פסי הרכבות מהוריהם, הם שחוו את השואה. הם גיבורי השואה. בטעות רבים רצו שתחזרו אל החיים מהר, שלא תחיו את העבר האיום.

אפלת השואה מלווה את מדינת ישראל, את העם היהודי. כך יהיה לעולם ועד. אנו חשים בכל עת את העצבות המעיקה. אנו נושאים את המועקה במחילות לבנו. מפעם לפעם צמרמורת אוחזת בגופנו, מול המראות הקשים עינינו מזילות דמעה, ושוב אנו מתחלחלים מן התיאורים של הניצולים, מן התמונות הקשות. השואה איננה עיוות יוצא דופן של חוקי ההיסטוריה. היא עובדה מאיימת ומצערת של טבע האדם, של יצרים אפלים. היא עלולה לפרוץ בפתאומיות תוך הרס אובדני. על האנושות תדיר לעמוד מפוכחת, מציאותית, זְהִירָה וערוכה למנוע שואה נוספת. אין וודאות שְׁעָרְכֵי הדמוקרטיה, המוסר והצדק חסינים תמיד, בפני הרשע, הטוטאליטריות, הזיוף. התמימות האנושית חלשה יותר מול הרשעות והדמגוגיה. היצרים השפלים חזקים מן הטוהר, מן האמונה והערכיים האנושיים. העם היהודי למד את הלקח ההיסטורי של השואה. האומנם הפיקה האנושות את הלקחים? מחובתנו להבטיח ולהנחיל את לקחי השואה בכל דור ודור. יהי זכרם של הנִסְפִים ברוך.